

Vaksinering av påsettlam

Forfatter

Tore Skeidsvoll Tollersrud , HT-sau, Animalia

Vibeke Tømmerberg, HT-sau, Animalia

Sammendrag

Lam som har fått råmjølk fra vaksinerte søyer er beskytta mot sjukdommer forårsaka av bakteriene i vaksinen til de er omtrent tre måneder. Hensikten med å vaksinere påsettlam om høsten er å beskytte lamma mot sjukdom om høsten og vinteren og at søyelamma skal overføre immunstoffer til sine lam gjennom råmjølka om våren.

Publisert

2017

Referanse

Sau og Geit Nr.5/2017

Utskriftsdato

07.12.2023 www.fag.nsg.no

Riktig vaksinerer bidrar til friske dyr på beite. Foto: Finn Avdem, Nortura

Vaksinerer av påsettlam

Lam som har fått råmjølk fra vaksinerte søyer er beskytta mot sjukdommer forårsaka av bakteriene i vaksinen til de er omtrent tre måneder. Hensikten med å vaksinere påsettlam om høsten er å beskytte lamma mot sjukdom om høsten og vinteren og at søyelamma skal overføre immunstoffer til sine lam gjennom råmjølka om våren.

Tekst: Tore Skeidsvoll Tollersrud og Vibeke Tømmerberg, Spesialveterinærer, HT-sau, Animalia

I besetninger med intensiv sluttføring av slaktelam kan det også være nødvendig å vaksinere disse lammene for å unngå sjukdom.

Kjernevaksiner og tilleggsvaksiner

Alle sauer i Norge bør vaksineres mot sjukdommene pulpanyre, stivkrampe, bråsott (snaresjuka) og gassgangren (raslesjuka). Felles for disse sjukdommene er at de forårsakes av bakterier som kalles

klostridier. Klostridievaksiner har vært brukt i Norge i over hundre år og består av en løsning av drepte bakterier og inaktiverede giftstoffer. Vaksinerne er enkle, billige og effektive. Dette er kjernevaksiner som alle sauer bør ha, også i besetninger med helårs utegang (villsaudrift). Det finnes også vaksiner mot pasteurellose, toksoplasmose og noen andre klostridie-sjukdommer. Disse brukes ved behov og er tilleggsvaksiner.

Immunrespons

Klostridievaksinerne er såkalte «drepte» vaksiner og må gis to ganger for å stimulere en god immunrespons og immunologisk minne. Immunologisk minne betyr at kroppen reagerer med et sterkt og godt immunsvare neste gang den utsettes for smittestoffet i vaksinen. Vanligvis regnes omtrent 4 uker mellom første og andre vaksine som optimalt for immunresponsen, men det er variasjon mellom vaksiner. Klostridiebakteriene og de inaktiverede giftstoffene regnes som svært gode vaksinekomponenter. Det betyr at de gir en sterk og god immunrespons. Stivkrampevaksinen er en av disse - kjent for å gi god og langvarig beskyttelse hos mange dyrearter og mennesker. For slike vaksiner kan intervallet mellom første og andre vaksine strekkes langt ut over fire uker. For vaksiner mot pasteurellose er effekten avhengig av en bred immunrespons mot blant annet sukkerstrukturer på bakteriens overflate. Dette er vanskeligere å stimulere, og det

bør ikke gå mer enn 4-6 uker mellom vaksinene.

Hvor langt intervallet kan være mellom første og andre vaksine vil altså være avhengig av hvilken vaksine som brukes, og hvilke sykdommer man ønsker å beskytte imot. Risiko for sykdom og hvilket vaksiner regime man skal velge henger også sammen med driftsopplegg.

Tradisjonell drift med moderat produksjon

Ved tradisjonell drift med moderat føring, har mange vaksinert livlamma etter innsett og klipping om høsten. Lammene har så blitt vaksinert for andre gang samtidig med de eldre søyene før lamming. Erfaringsmessig har dette opplegget vist seg å fungere bra i besetninger med moderat føring og avdrått, og hvor bråsott ikke er et problem om høsten. Det har også vært praktisert å vaksinere to ganger med omlag fire ukers mellomrom før lamming. Dette gir en god immunrespons med hensyn til overføring av immunstoffer i råmjølka, men ved et slikt regime vil ikke livlamma være beskyttet gjennom vinteren.

Tradisjonell drift med høyt avdrått på livlam

I besetninger som sikter mot høy avdrått på livlamma - og som fører disse sterkt om høsten, gjennom vinteren og etter lamming - bør det vurderes å vaksinere lammene to ganger om høsten og så sammen med de eldre søyene før lamming. Dette gjelder særlig besetninger som tidligere har mistet livlam i løpet av vinteren. Første vaksine kan eventuelt gis samtidig med vaksinerings av slaktelam, og andre etter innsett og klipping.

Intensiv slutføring av slaktelam

Ved tidligere sanking, ved mer bruk av kraftfôr og for lam som går på godt gjødsla kulturbeiter om høsten øker risikoen for pulpanyre. Særlig brå førovergang kan utløse sykdom. Ofte ses ingen symptomer, men store, fine lam blir funnet døde på beite. Selv om én gangs vaksinerings ikke gir en optimal immunrespons, viser erfaringer at det oftest gir tilstrekkelig beskyttelse mot sykdom fram til slakting. Vaksinen har ikke effekt før etter en uke, og vaksinerings må skje i forkant av risikoperiode med fri

tilgang på kraftfôr eller slipp på kraftig beite. For å forebygge pulpanyre på høstbeite, bør dyr som går på kraftige beiter ha tilgang til områder med noe skrinnere beite i tillegg, f.eks. en skogkant. Dersom det oppstår tilfeller av pulpanyre i en flokk med uvaksinerte lam, bør man begrense førtilgangen og vaksinere flokken.

Vaksinasjon mot pasteurellose

Pasteurellose viser seg som regel enten som lungebetennelse eller blodforgiftning, oftest hos unge dyr. Dyr med sjodogg etter flåttbitt er særlig utsatt. Sykdommen forårsakes av bakteriene *Pasteurella trehalosi* og *Mannheimia haemolytica*. Immunresponsen på pasteurellavaksinen er, som beskrevet over, ikke like god som klostridievaksinen. Lam bør derfor vaksineres to ganger med 4-6 ukers mellomrom for å ha beskyttelse. For at livlam skal overføre nok immunstoffer gjennom råmjølka til lammene sine, bør de vaksineres to ganger om høsten og så sammen med de eldre søyene om våren, eller to ganger med 4-6 ukers mellomrom før lamming.